

cial la realitat de l'encarnació del Fill de Déu en el fet d'assumir la naturalesa en el si de la Verge Maria, que esdevé així la Mare de Déu i la seva condició de sempre verge. En relació amb aquests temes fa l'exegesi d'alguns passatges de l'Antic Testament i coincideix amb la bona exegesi heretada i que ha alimentat el

Analitza sovint els textos de diversos llocs, dels originals i de les versions, i de vegades s'inclina per alguna traducció d'alguna paraula, que considera millor que d'altres. Així, quan en la salutació l'arcàngel Gabriel diu a Maria, *chaire*, en què es recull la forma grega de salutació, que les versions llatines, i en la major part de les altres han traduït per *Ave* i *Salve* o formes equivalents, i així ha passat a la fórmula de l'*Avemaria*. Com ja altres autors, com els francesos Stanislas Lyonnet i René Laurentin havien denfensat, s'inclina per veure-hi més aviat el sentit de *Alegra't*, i relaciona aquest text amb l'anunci del profeta Sofonies; «Alegra't, filla de Sió ... el Senyor és enmig teu» (So 3,15.17), del qual seria el compliment. I ja no cal dir que no imposa pas aquesta traducció, i menys encara que s'hagi de variar així la primera paraula de l'*Avemaria*.

És suggestiva la manera de tractar alguns temes secundaris, sobretot en detalls que no surten als evangelis o no hi estan especificats amb detall. Un no pot deixar de pensar en la devoció que tradicionalment s'ha tingut a Alemanya, concretament a Colònia, als Mags arribats d'Orient. I en aquest tema l'autor no rebutja la possibilitat de certes explicacions en què hi han entrat els càlculs de l'astrologia o certes hipòtesis científiques, i també recull una identificació possible que relaciona el Tarsis de la Bíblia amb l'imaginat Tartessos del sud de la Península

ibèrica, lloc que podia haver tingut gran importància comercial per als països de la Bíblia. Són també detalls que fan atractiu el llibre, més enllà de tot el que és patrimoni comú de la més segura teologia.

És un llibre que mereix ser llegit a poc a poc, penetrant en el seu profund contingut teològic, sense fer de la lectura superficial de l'anècdota, un objecte únic d'interès. Cal adaptar-se a la jerarquia de valors de l'autor. No hi ha dubte que la lectura del llibre porta el lector a anar directament a les pàgines dels evangelis i trobar-hi el que és veritablement paraula de Déu, i així saber trobar lúcidament el seu valor al altres detalls que la pietat popular ha donat a altres detalls que tal vegada acompanyen legítimament la lectura de l'episodi i hi afegeixen trets de l'ambientació. Així el papa Ratzinger, recorda alguna raó que dona un sentit a la presència dels animals, també criatures de Déu, que esmentats en algun altre lloc de l'Escriptura, s'han volgut imaginar en aquell ambient de l'establia, que amb ells, és al mateix temps càlid i fred. I agrada trobar al final del comentari amb una simpatia, també ecològica, i certament amb sintonia amb una pietat popular, infantil, ben bé en sintonia amb el pessebre vivent que Francesc d'Assís va fer un dia a Greccio. I Ratzinger-Benet XVI, després de jugar amb els textos d'Isaïes 1.3 (el bou coneix el seu propietari, i l'ase l'estable del seu amo) i de la versió grega d'Habacuc 3,3, que al·ludeixen als dos animals que podrien haver estat en aquell indret, acaba dient que «cap representació del naixement no renunciarà al bou i a l'ase».

I cal dir que el llibre és molt més que una ocasió per donar lloc, a propòsit de detalls d'inspiració popular com aquests de l'ambientació de la cova, a comentaris que, encara que ben intencionats, resulten ben

pobres si es comparen amb el repàs detallat dels textos bíblics i amb tot allò que reflecteix la reflexió de l'autor, i els seus diàlegs directes o indirectes amb erudits alemanys, als quals facilita l'accés, o amb les lectures d'altres especialistes de tot el món.

Els teòlegs i els experts en aquestes matèries, de tot arreu, poden sentir-se aflagats pel fet que tot un papa s'hagi posat fraternalment, amb confiança, al seu costat, sense pretendre fer de mestre, però essent-ho, de veritat, i mereixent-t'ho.

Ferran Blasi i Birbe

Conversaciones con Monseñor Josemaría Escrivá de Balaguer. Edición crítico-histórica

José Luis Illanes i Alfredo Méndiz

Ediciones Rialp
Madrid, 2012
570 pàg.

Estem davant de la tercera edició crítica-doctrinal que es publica de les obres completes de sant Josepmaria Escrivá de Balaguer. Les anteriors es van ocupar de

Camí i Sant Rosari. *Conversaciones* és un llibre molt diferent d'aquests altres, ja que recull un conjunt d'entrevistes realitzades per a diversos diaris i revistes: *Le Figaro*, *The New York Times*, *Time*, *L'Osservatore della Domenica* i per a les revistes espanyoles *Telva*, *Gaceta Universitaria* i *Palabra*.

L'entrevista és un gènere que no s'utilitzava en els inicis del periodisme. Moltes personalitats consideraven fins i tot de mal gust que els fessin preguntes sobre la seva vida o les seves accions. Argumentaven que si volien dir quelcom, podien fer-ho en una declaració o en un escrit, sense necessitat que algú els fes preguntes que podien ser indiscretes o fins i tot inoportunes.

Amb el temps, aquest gènere periodístic s'ha tornat indispensable, amb les seves variants: entrevistes en directe, recollides pel periodista per escrit o mitjançant gravadora, o bé per escrit mitjançant qüestionari.

Sant Josepmaria va concedir set entrevistes periodístiques, i totes elles en un període breu de la seva vida, entre 1966 i 1968. Són les que va recollir al llibre *Conversaciones con Mons. Escrivá de Balaguer*, popularment conegut simplement com a *Conversaciones*, publicat per primera vegada el 1968. L'any 1970 s'edità la primera edició catalana de *Converses*.

Amb molta anterioritat, en els anys trenta, sant Josepmaria havia publicat dos breus llibres que amb el temps van tenir tirades de milions d'exemplars, *Camí i Sant Rosari*. Des de llavors, només havia aparegut l'estudi teològic-jurídic *La abadesa de las Huelgas*, un llibre, pel seu caràcter, de divulgació limitada. Les compilacions de diverses homilies a *És Crist que passa* i

Amics de Déu, arribarien en els anys setanta. Amb caràcter pòstum, es van publicar punts de meditació en dos llibres, *Solc* i *Forja* i *Via Crucis*.

Què va impulsar sant Josepmaria a concedir aquestes entrevistes? Qui van ser els entrevistadors i com es van desenvolupar? La resposta es troba en aquesta edició críticohistòrica, el sentit de la qual no és estrictament el convencional. «Quan diem críticohistòrica –va indicar el professor Illanes, un dels autors, en la presentació del llibre a Roma– no ens referim, com s'acostuma a entendre, a una recollida de documents o d'homilies o discursos de grans personatges, que molts cops es transmetien oralment fins que eren escrites, i per tant calia confrontar les fonts i les diverses versions. Perquè en el cas de sant Josepmaria està tot escrit, enregistrat o filmat». Per contra, va indicar, «en aquesta edició críticohistòrica, s'explica el context en què es van realitzar, fins i tot hi apareixen entrevistes completes que, en diaris com el *New York Times*, van sortir molt retallades». Efectivament, els autors reconstrueixen amb meticulosa exactitud els escenaris de cada entrevista i expliquen per què les va afrontar sant Josepmaria, malgrat la seva resistència natural a ser protagonista en els mitjans de comunicació.

Els autors d'aquest llibre assenyalen què succeïa en el món en aquells anys: la societat es trobava immersa en una sèrie de contradiccions que van emergir, com un esclat, en la Revolució del 68, i que van qüestionar tota una sèrie de valors. I l'Església vivia l'època del post-Concili, amb Pau VI profundament preocupat per les deformacions de la doctrina conciliar portades a terme per una abusiva interpretació dels textos, i amb freqüent invocació a un «esperit» que entrava en contra-

dicció amb la vertadera doctrina expressada durant segles.

Sant Josepmaria es va veure en l'obligació de parlar, i ho va fer en els moderns areòpags en què s'havien convertit els diaris. La seva disposició a atendre entrevistes va néixer arran d'una petició que va fer el corresponsal a Espanya del diari francès *Le Figaro*, Jacques Guillemé-Brûlon.

La condició que va posar fou que li enviés un qüestionari i que les respostes les faria per escrit. Aquest procediment no és el que més il·lusiona un periodista, que perd l'ocasió de «repreguntar» i no pot captar l'efecte que produeix la pregunta en l'entrevistat, però assegura l'exactitud de la resposta, que no queda a la interpretació o a la capacitat de síntesi del periodista.

Totes les entrevistes que va concedir van seguir aquest mateix tràmit, completat, així sí, per l'oferiment de rebre personalment el periodista per poder aclarir qualsevol punt i sotmetre's a la sessió fotogràfica habitual.

L'experiència de *Le Figaro* va sortir bé. El diari francès va recollir la conversa en la seva pràctica totalitat, cosa que no va succeir en les posteriors entrevistes amb Tad Szulc, famós corresponsal de *The New York Times* i amb Peter Forbath, de la revista *Time*.

L'entrevista en el primer d'aquests dos mitjans nord-americans va aparèixer com a article i les respostes de sant Josepmaria només ocupaven un deu per cent de la seva extensió. Pitjor destí va tenir encara el qüestionari respost a *Time*, del qual només se'n va aprofitar un cinc per cent de les respostes, i que anava emmarcat en un treball conjunt, amb diversos corresponsals, i amb fonts molt negatives per a l'*Opus Dei*.

La majoria de preguntes d'aquests mitjans se centraven en el poder de l'*Opus Dei*, la seva ràpida expansió, la seva relació amb la política, el seu model organitzatiu, i es nota en les respostes de sant Josepmaria l'esforç de reconduir cada pregunta (va tenir el mèrit de no rebutjar-ne ni una) cap a la realitat d'una institució fundada per voluntat de Déu, amb fins espirituals, i respectuosa amb la llibertat dels seus membres, el carisma de la qual és la santificació de la vida corrent.

A aquestes entrevistes, se n'hi van afegir quatre més, amb temàtica específica: eclesiàstica, per a *L'Osservatore della Domenica* i *Palabra*; universitària, per a *Gaceta Universitaria*; femenina i familiar, per a *Telva*.

En el moment d'editar *Conversaciones*, s'hi va incloure l'homilia del Campus de la Universitat de Navarra *Amar al mundo apasionadamente*, de 1967, que aclareix molts punts tractats també en les entrevistes de premsa, com la secularitat, el matrimoni, la llibertat i el pluralisme.

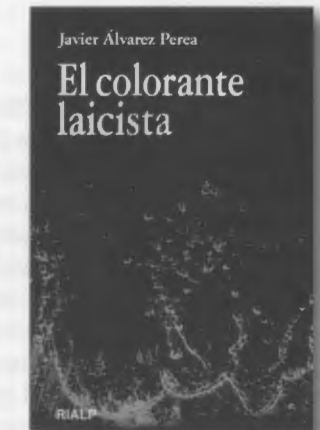
En conjunt, el volum resulta molt interessant per l'esforç sintètic i la claredat del fundador de l'*Opus Dei* en respondre a cada pregunta. Pot interessar avui no només als 90.000 fidels de l'Obra, sinó també a estudiosos del missatge de sant Josepmaria i a tantes persones que s'acosten amb interès a aquesta Prelatura de l'Església Catòlica o desitgen aprofundir en el pensament o en l'espiritualitat d'aquest sant, àmpliament conegut i venerat a tot el món.

Antoni Coll Gilabert

El colorante laicista

Javier Álvarez Perea

Ediciones Rialp
Madrid, 2012
223 pàg.

Javier Álvarez Perea, llicenciat en Filosofia i en Ciències de l'Educació, en aquest llibre, reflexiona sobre la qüestió tan actual de les relacions entre l'Estat i l'Església, i el significat dels termes laicisme i laïcitat.

L'autor comenta que la relació existent entre el fenomen religiós i el poder es remunta a l'origen de l'humanitat, tenint en compte que la funció religiosa és present, darrere d'una diversitat de manifestacions, en tota societat humana. Com deia Mircea Eliade: «l'origen fundacional de les societats està sustentat en fonaments sagrats».

Álvarez ens recorda que Grècia ha estat el pilar bàsic del nostre pensament filosòfic i de la nostra història com a civilització occidental. El paganisme que vivien era un paganisme en el qual implícitament hi havia una comprensió del sagrat, allunyada de